

Львівський національний університет імені Івана Франка
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

**СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ГОРИЗОНТ
ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ:
ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ**

27 березня – 7 травня 2023 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

УДК 378:80(062.552)
С 88

Організаційний комітет:

Мацевко-Бекерська Лідія Василівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка, керівник Науково-методичного центру дослідження та викладання літератури Львівського національного університету імені Івана Франка;

Бандровська Ольга Трохимівна – доктор філологічних наук, професор кафедри світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка;

Бораківський Любомир Адамович – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та перекладу Львівського національного університету імені Івана Франка, в.о. декана факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка.

Студентоцентризований горизонт філологічної освіти: здобутки і перспективи : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 27 березня – 7 травня 2023 року. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. – 196 с.

ISBN 978-617-554-141-8

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Студентоцентризований горизонт філологічної освіти: здобутки і перспективи» (27 березня – 7 травня 2023 року).

УДК 378:80(062.552)

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2023

© Центр українсько-європейського
наукового співробітництва, 2023

ISBN 978-617-554-141-8

канадійка Сара і яка має повернути її до життя. Зрозумілими стають тепер і присвята мужнім жінкам, і визначення коси, і символізм трискладовості оповіді: три пасма, три жінки, три історії, три континенти, які, наче потічки, влітаються у ріку однієї людської долі.

Підсумовуючи наші міркування, зазначимо, що при аналізі романів такого типу вимальовується два аспекти, пов'язані як з власне мовним представленням інтриги, так і з ефектом «транссеміотичності художнього твору» [1, с. 37]. Процес рецепції перетворюється в осмислену репрезентацію вихідної інформації, наближаючись до семіотичної інтерпретації з переплетенням транстекстуальних, паратекстуальних та архітекстуальних даних. Художній текст постає не як готовий «продукт», а як власне процес «продукування» змісту, у якому беруть участь читачі.

Література:

1. Boudreau J.-Ph. Le scénario du fil: une esthétique de l'inachèvement. Perspectives théoriques du *non finito*. *Mémoire*. Université Laval, Québec. 2007.
2. Colombani L. La tresse. Editions Grasset&Fasquelle, Paris. 2017.
3. Polidoro P. L'apathique et l'esthétique. Réflexions sur les clausules du *Nom de la rose* et du *Pendule de Foucault* d'Umberto Eco: *Cahiers de narratologie. Analyse et théories narratives*. Vol. 33. 2018.
4. Vlad C. «Le texte iceberg» aux frontières de la linguistique, de la pragmatique et de la sémiotique. *RRL, LIII*. Bucaresti. 2008. P. 341–360.

ІНТЕРМЕДІАЛЬНІСТЬ У ЛІТЕРАТУРІ: НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Курінна Н. С.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української літератури

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, медіатизація та комп'ютеризація суспільства наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть призвели до переформатування сучасної освіти, в тому числі й філологічної, зумовили «перегляд концептуальних засад організації навчально-пізнавальної діяльності та управління нею з урахуванням

індивідуальних, діалогічних і поліфонічних, реальних та віртуальних, вербальних і невербальних, цифрових і нецифрових форм комунікації» [2, с.15]. Серед такого розмаїття форм і видів комунікації вагома роль належить категорії інтермедіальності як своєрідному маркеру, який визначає тенденції розвитку сучасної цивілізації та художньої культури, відтак активно простежується перехід від «галактики», «епохи Гутенберга» (М. Маклюен) до «епохи інтермедіальності» [8, с. 11].

У літературознавчому розрізі проблеми з погляду рецептивної естетики інтермедіальність можна розуміти як своєрідний метод наближення реципієнта до тексту і навпаки. Адже багатогранне людське буття аргіогі зумовлює онтологічно багатоголосу природу мистецтва. Відповідно формується такий ґатунок інтермедіальності – міжмистецької взаємодії широкого спектру різних його видів (література, музика, живопис, архітектура, скульптура, графіка, декоративно-прикладне мистецтво, кіномистецтво тощо), – коли визначається не лише феноменальна культурна цінність, але й проявляється інтермедіальна комунікативна діяльність особистості (митця, реципієнта, комуніканта тощо) як важливий чинник інтерпретації художнього тексту, його багат шаровості або й «метамови» культури. Власне, це дає підстави розглядати поняття «інтермедіальність» у системі сучасної інтердисциплінарної термінологічної парадигми літературознавства, філософії, мовознавства, культурології, мистецтвознавства.

Тетяна Бовсунівська в праці «Когнітивна жанрологія і поетика» слушно зауважила: «Синтетичний образ літературного твору як симбіоз Слова, Кольору і Звуку – це не тільки словесний образ, збагачений новими структурними компонентами. У процесі взаємодії естетичних полів відбувається інтенсивне «нарощування нових граней», збудження інертних компонентів і, головне, народження нових якостей. На горизонтальний рівень (сюжетна канва, лейтмотив, образна система) накладаються вертикальні амплітуди, художнє слово постає водночас у декількох вимірах: семантико-емоційному, ритміко-мелодійному, колористичному, тобто у силових полях поетичної, музичної та живописної образності» [1, с. 41], що формує силове поле поліхудожньої (інтермедіальної) діяльності реципієнта. Варто зауважити, що в цьому складному творчому процесі взаємодії естетичних полів пріоритет надається саме літературі – особливому універсальному виду мистецтва, що тонко володіє словом (логосом), словесним образом й акумулює в собі найглибші семантичні шари, здатні відображати весь спектр людських емоцій, переживань, думок, свідомих і підсвідомих порухів душі та актуалізувати вічний

гуманістичний антропоцентричний вимір мистецтва, спроможна конвертувати в художньо-образній одежі слова інші види мистецтва.

З розвитком нових інформаційних та комп'ютерних технологій, із появою цілого філософського медіадискурсу, що відштовхувався від концепції «Medium is the message», запропонованої канадським філософом, філологом, літературним критиком, дослідником впливу медіа на аудиторію М. Маклюеном, традиційні поняття на кшталт «взаємодія мистецтв» («gesamtkunstwerk», К. Трандорф), «синтез мистецтв» були замінені на сучасніші – «інтермедіальність», «інтертекстуальність» на окреслення нових міжмистецьких і культурних взаємозв'язків. Має абсолютну рацію дослідниця Елліна Циховська, розмірковуючи про теоретичні дилеми поняття інтермедіальності, що з розвитком сучасних технологій «з'явилося багато явищ, що не вписувалися в поняття «interart/interart relations» (наприклад, література й музика) і потребували іншої категорії, до якої могли б увійти такі форми сучасного мистецтва, як комікс, відеокліп, комп'ютерна гра, реклама, нові медіа тощо. Такою галуззю стала інтермедіальність» [7, с. 49].

Усі ці процеси стимулюють видавати фахові тематичні журнали, проводити науково-практичні конференції і семінари, створювати нові курси у вузівській системі освіти, зокрема на філологічних теренах. У процесі викладання дисципліни, пов'язаної з вивченням інтермедіальних вимірів літератури, варто акцентувати увагу студентам на тому, що це поняття може вживатись у вузькому і широкому значеннях. У першому аспекті з точки зору літературознавчої методології інтермедіальність – це особливий тип внутрішньотекстових зв'язків у художньому творі, що ґрунтується на взаємодії художніх кодів різних видів мистецтв (Н. Тишуніна). «Інтермедіальність – це спосіб кореляції мистецьких явищ, наявність у художньому творі елементів, транспонованих з інших видів мистецтва» (В. Просалова) [4, с. 26]. У другому, ширшому, культурологічному значенні інтермедіальність – це «створення цілісного поліхудожнього простору в системі культури» [6]. Євгенія Фесенко розмірковує, що інтермедіальність можна розуміти і як специфічну форму діалогу культур, що реалізується шляхом взаємодії «художніх референцій». Такими художніми референціями, вважає дослідниця, є образи або стилістичні прийоми, що мають знаковий характер для кожної конкретної епохи [6].

Створений нами навчальний курс «Інтермедіальні аспекти української літератури» (за вільним вибором) має на меті вивчення художньо-естетичних підвалів українського письменства крізь призму методу інтермедіального аналізу, а точніше аналітики літератури як

особливого виду мистецтва, органічного і закономірного взаємозв'язку літератури з іншими – класичними і неklasичними – видами мистецтв. Викладання курсу передбачає також зв'язок між вивченням основних питань теорії та історії літератури та практичною роботою майбутніх учителів-філологів, заохочення бажань студентів особисто інтегруватися у творчу розробку інтермедіальних проблем у процесі навчання та згодом викладання у середній школі.

Навчальний курс «Інтермедіальні аспекти української літератури», окрім теоретичних проблем, передбачає історико-літературний контекст з виділенням хронологічних періодів в історії української літератури, коли інтермедіальність ставала концептуальним елементом, яскраво простежувалось явище зростання індексу інтермедіальності чи індекс інтермедіальності досягав екстремуму [5, с. 17], приміром, в українській модерній художній свідомості на межі XIX–XX століть (*fin de siècle*), коли суголосно розвитку «філософії життя» (Ф. Ніцше, В. Дільтей, А. Бергсон) і європейського літературного модернізму («Молода Польща», «Молода Бельгія», «Молода Німеччина» та ін.) нова генерація українських письменників – О. Кобилянська, Леся Українка, М. Коцюбинський, В. Стефаник, В. Винниченко, поети «Молодої Музи» – явила світові геніальні інтермедіальні зразки у своїй художній творчості, відвівши унікальну роль міжмистецької взаємодії (особливо взаємозв'язку літератури і музики, літератури і живопису) та артистичній особистості. Чи, скажімо, період «Розстріляного відродження» у 20-30 рр. XX ст., коли «п'ятірне гроно» неокласиків, М. Семенко, П. Тичина, М. Хвильовий, М. Куліш, В. Підмогильний, Ю. Яновський, О. Богомазов, К. Малевич, О. Архипенко, Л. Курбас блискавично «вибухнули», створивши літературу, живопис, скульптуру, кіно, театр європейського рівня, що іманентно інтегрувало українське мистецтво в світовий культурний простір. Чи, до прикладу, геніальні поети-шістдесятники (Ліна Костенко, В. Симоненко, І. Драч та ін.), для яких тонка вишукана естетика на протигагу утилітарній ідеології стала «високовольтною лінією духу». Вагому роль методу інтермедіального аналізу відведено в художній творчості українських «екзильних» письменників, художників, перекладачів С. Гординського, Є. Маланюка, О. Лятуринської, Е. Андіївської, Віри Вовк та ін., для яких міжмистецька взаємодія ставала благодатним ґрунтом для плекання творчої самоідентичності та вивільнення творчої енергії, художнім кодом ідіостилю.

Таким чином, різноаспектне вивчення інтермедіальності, зокрема в українській літературі, є підвалиною для поглиблення знань обов'язкових дисциплін з теорії та історії літератури. Це професійно зорієнтований процес формування загальних та фахових

компетентностей майбутніх учителів-філологів, які прагнуть самостійно і творчо осмислювати літературу з урахуванням актуальних тенденцій її розвитку. Студенти демонструють уміння порівнювати твори українського і світового мистецтва, аналізувати літературний текст, виявляючи у ньому цінність присутності інших видів мистецтв, їх художньо-функціональну роль в архітектоніці твору або ж навпаки – значимість літературного твору в іншому мистецькому жанрі, відповідно активізують свою творчу уяву, креатив, без яких неможливо сформувати особистість майбутнього учителя літератури.

Література:

1. Бовсунівська Т. В. Когнітивна жанрологія та поетика. К. : Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2010. 180 с.
2. Лупак Н. М. Концепція інтермедіальної комунікативної діяльності у системі професійної підготовки майбутніх учителів мистецьких спеціальностей. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : збірник наукових праць, 2020. Вип. 69. Т. 3. С. 15–20.
3. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги / М. Мак-Люен ; пер. з англ. А. А. Галушки, В. І. Постнікова. К. : Ніка-Центр, 2015. 388 с. (Серія «Зміна парадигми»).
4. Просалова В. А. Інтермедіальні аспекти української літератури. Донецьк – Вінниця : Донну, 2015. 153 с.
5. Савчук Г. О. «Інтермедіальність» як категорія літературознавства й медіології. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2019. Вип. 81. С.15–18.
6. Фесенко Є. Інтермедіальні аспекти в літературі : доповідь. *Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Часово-просторова і вікова специфіка німецькомовного тексту*. Мелітополь, 2017. <https://nimfilmdpu.mozello.com/vseukrainska-nternet-konferencja/porvnljalne-literaturoznavstvo>
7. Циховська Е. Теоретичні дилеми поняття інтермедіальності. *Слово і час*. 2014. № 11. С. 49–60.
8. Pennacchia Punzi M. *Literary Intermediality. The Transit of Literature Through the Media Circuit*. Bern : Peter Lang, 2007. 257 p.